

Når det på forhånd var så stor usikkerhet rundt spørsmålet om Grunnloven var trådd for nær, burde Stortinget ha avstått fra å vedta og eksekvere den tilbakevirkende beskatningen av rederiene, skriver **Bettina Banoun**, partner og advokat i Wiersholm.

Borgerenes grunnlovsvvern

DEBATT & INNLEGG

Høyesterett slo på fredag fast at stortingsflertallet brøt Grunnloven § 97 da det i 2007 ble vedtatt 11 års tilbakevirkende beskatning av skipsfartsinntekter. Flertallet fant at det kreves «sterke samfunnsmessige hensyn» for at en slik tilbakevirkning skulle kunne stå seg. Rederiene hadde en «rettkomen forventning» om at skattespørsmålet var avgjort for tiden frem til det kom nye regler, og at nye regler på vanlig måte skulle gjelde fremover. Statens pakkeargument om at det skulle vektlegges at rederiskatteordningen 2007 innebar andre fordelaktige regler for rederiene, ble avvist. Stortingsflertallet hadde lagt feil norm til grunn da det mente tilbakevirkning kunne stå seg såfremt den ikke var «klart urimelig eller urettferdig». Det var sterk dissens (6-5), hvor mindretallet ville frifinne staten.

Rederiskatteordningen

I 1996 vedtok opposisjonspartiene på Stortinget en særskilt rederiskatteordning. Senterpartiet, med Lundteigen i spissen, var en av initiativtagere bak ordningen. Rederiskatteordningen bygget på en uttaksmo-
dell, hvor skipsfartsinntekter var skattefrie, mens eventuell utdeling av utbytte eller frivillig uttreden av ordningen medførte beskatning.

Den 7. september 2007 – kun få dager før kommunevalget – innkalte finansminister Kristin Halvorsen til en haste-pressekonsferanse, hvor det ble redegjort for planlagte endringer i rederiskatteordningen. Rederiene skulle ikke lenger måtte betale skatt ved utdeling av kapital (europaisk modell). Samtidig skulle det foretas beskatning av den ubeskattede kapitalen som var akkumulert i perioden 1996–2006. To tredjedeler av denne skatten måtte betales med en tiendedel i året i årene 2007–2016, uavhengig av om selskapene gikk med underskudd de årene.

Ikke overraskende slo forslaget om tilbakevirkende beskatning ned som en bombe. Saken ble behørig omtalt både i norsk og utenlandsk presse. Rederiene sendte børsmeldinger med opplysninger om hvor stor del av egenkapitalen som måtte omklassifiseres til

■ **TUNG BØR.** Rederiene har i en vanskelig tid måtte bære en myndighetspålagt ekstra tung ryggsekk ved at hele 13 milliarder er blitt omklassifisert fra egenkapital til gjeld, skriver Bettina Banoun.
Foto: Per Thrana

gjeld. Børskursene falt umiddelbart. Enkelte selskaper brøt umiddelbart sine lånebetingelser. Oslo Børs gikk ut og kritiserte forslaget om tilbakevirkende beskatning.

Grunnlovdebatt

Forslaget utløste videre en intens juridisk debatt om forholdet til Grunnloven. Det ble i oktober 2007 innhentet tre juridiske betenkninger, hvorav undertegnede forfattet en av dem. De tre betenkningene kom alle til den konklusjon at den tilbakevirkende beskatningen var grunnlovsstridig. Det ble fremhevet at tilbakevirkning bare kunne finne sted dersom det foreligger «sterke samfunnsmessige hensyn». Det ble fremholdt at Stortinget ikke hadde handlefrihet for gamle inntekter, samt at hensynet til forutberegnelighet og innretning tilsa at lovforslaget ikke ville stå seg. Det såkalte pakkeargumentet ble avvist.

Opposisjonspartiene foreslo at Stortinget skulle innhente en uavhengig juridisk betenkning

om forholdet til Grunnloven. Regjeringspartiene avviste dette. I stedet ble det i november 2007 avholdt en høring i finanskomiteen, hvor professor Eivind Smith, professor Frederik Zimmer og tidligere høyesterettsdommer Gunnar Aasland uttalt seg kritisk om lovforslaget, og fremhevet tilsvarende betenkeligheter som hadde vært fremsatt i de juridiske betenkningene.

Innad i Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet hadde det vært en intens dragkamp om den tilbakevirkende beskatningen. SVs Heikki Holmås opplyste at det initialt bare var SV som ønsket den løsningen som ble valgt. Lundteigen fremhevet at han var den eneste av Senterpartiets stortingsgruppe som var med på vedtagelsen av rederiskatteordningen 1996, og at han syntes det var riktig å si fra, fra Stortingets talerstol, at han bedømte saken slik at for at tilbakevirkningen skulle kunne aksepteres, måtte det foreligge «sterke samfunnsmessige hensyn», som det var etter hans

vurdering ikke var godtgjort i denne saken. Til tross for grunnlovsmessige innvendingene, ble lovforslaget i desember 2007 vedtatt med støtte fra regjeringspartiene. Opposisjonen stemte mot lovforslaget, og viste blant annet til grunnlovsinnsigelsene.

Vernet av borgerne

Når Høyesterett delte seg 6–5 i resultat, og de underliggende tingrettsdommene også sprikte, oppstår spørsmålet om stortingsflertallets forsøk på tilbakevirkende beskatning var rettsikkerhetsmessig forsvarlig. Etter mitt syn er svaret klart nei. På bakgrunn av den omfattende kritikken som ble reist mot lovforslaget i 2007 burde regjeringspartiene ikke ha trumfet igjennom 11 års tilvirkende beskatning. I motsetning til mange andre land, har man i Norge et prinsipp i skatteretten om at man må betale skatten først, og klage etterpå. I underkant av 100 rederikonserner har allerede innbetalt over 2,6 milliarder. Rederiene har i en

vanskelig tid måtte bære en myndighetspålagt ekstra tung ryggsekk ved at hele 13 milliarder er blitt omklassifisert fra egenkapital til gjeld. Innbetalingen av skatt og omklassifisering av egenkapital til gjeld har funnet sted i en tid da markedet for shipping nærmest har falt sammen, skipsverdiene har rasert og finansmarkedet har vært særdeles tørt.

Når det på forhånd var så stor usikkerhet rundt spørsmålet om Grunnloven var trådd for nær, burde Stortinget ha avstått fra å vedta og eksekvere den tilbakevirkende beskatningen. Grunnlovens paragraf 83 gir Stortinget adgang til å innhente Høyesteretts betenkning over juridiske forhold. I Sverige benyttes en tilsvarende ordning ofte. Denne muligheten var fremme i debatten i oktober 2007. Talsmenn for Regjeringen uttalte i stedet at loven uavhengig av grunnlovsvendingene skulle bli vedtatt, og at rederiene heller fikk gå til retten med sine grunnlovsvendinger. En slik fremferd representerer et rettsikkerhetsproblem for borgerne. Fremferden er også egnet til å svekke respekten for Stortinget og norsk lovgivningen generelt.

77 Når Høyesterett delte seg 6–5 i resultat, og de to underliggende tingrettsdommene også sprikte, oppstår spørsmålet om stortingsflertallets forsøk på tilbakevirkende beskatning var rettsikkerhetsmessig forsvarlig

BER FINANSMINISTEREN RYDDE OPP. SE SIDE 8 →